

Bruselj, 29. september 2023
(OR. en)

Medinstitucionalna zadeva:
2023/0338(NLE)

13540/23
ADD 5

ACP 88
WTO 144
COAFR 324
RELEX 1101

PREDLOG

Pošiljatelj:	za generalno sekretarko Evropske komisije: direktorica Martine DEPREZ
Datum prejema:	28. september 2023
Prejemnik:	Thérèse BLANCHET, generalna sekretarka Sveta Evropske unije
Št. dok. Kom.:	COM(2023) 562 final - ANNEX 5
Zadeva:	PRILOGA k Predlogu sklepa Sveta o sklenitvi, v imenu Evropske unije, Sporazuma o gospodarskem partnerstvu med Republiko Kenijo, članico Vzhodnoafriške skupnosti, na eni strani in Evropsko unijo na drugi strani

Delegacije prejmejo priloženi dokument COM(2023) 562 final - ANNEX 5.

Priloga: COM(2023) 562 final - ANNEX 5

EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 28.9.2023
COM(2023) 562 final

ANNEX 5

PRILOGA

k

Predlogu sklepa Sveta

**o sklenitvi, v imenu Evropske unije, Sporazuma o gospodarskem partnerstvu med
Republiko Kenijo, članico Vzhodnoafriške skupnosti, na eni strani in Evropsko unijo na
drugi strani**

TRGOVINA IN TRAJNOSTNI RAZVOJ

ČLEN 1

Ozadje in cilji

1. Pogodbenici opozarjata na Agendo 21 in Deklaracijo iz Ria o okolju in razvoju, sprejeti na konferenci Združenih narodov (ZN) o okolju in razvoju, ki je potekala od 3. do 14. junija 1992 v Riu de Janeiru, Johannesburgski načrt o izvajanju svetovnega vrha o trajnostnem razvoju iz leta 2002, Deklaracijo MOD o socialni pravičnosti za pravično globalizacijo, ki jo je Mednarodna konferenca dela sprejela 10. junija 2008 v Ženevi na svojem 97. zasedanju, sklepni dokument konference ZN o trajnostnem razvoju iz leta 2012 z naslovom „Prihodnost, ki si jo želimo“, potrjen z Resolucijo Generalne skupščine ZN št. 66/288, sprejeto 27. julija 2012, Resolucijo Generalne skupščine ZN št. 70/1, sprejeto 25. septembra 2015, ki vsebuje sklepni dokument z naslovom „Spreminjamo naš svet: agenda za trajnostni razvoj do leta 2030 s 17 cilji trajnostnega razvoja“ (v nadaljnjem besedilu: Agenda 2030), in Deklaracijo za prihodnost dela ob stoletnici MOD, ki je bila sprejeta na 108. zasedanju Mednarodne konference dela 21. junija 2019 v Ženevi.
2. Pogodbenici priznavata, da trajnostni razvoj zajema gospodarski razvoj, socialni razvoj in varstvo okolja, ti trije njegovi deli pa so medsebojno odvisni in se vzajemno krepijo, ter potrjujeta svojo zavezo, da bosta spodbujali razvoj mednarodne trgovine in naložb na način, ki bo prispeval k cilju trajnostnega razvoja.

3. Pogodbenici priznavata, da je treba v skladu s posebnim poročilom Medvladnega panela za podnebne spremembe (IPCC) o globalnem segrevanju za 1,5 °C nujno obravnavati podnebne spremembe, da bi se prispevalo h gospodarskim, socialnim in okoljskim ciljem trajnostnega razvoja.

4. Glede na navedeno je cilj te priloge okrepiti vključevanje trajnostnega razvoja, zlasti njegovo delovno¹ in okoljsko razsežnost, v trgovinske in naložbene odnose pogodbenic, vključno s krepitvijo dialoga in sodelovanja.

ČLEN 2

Pravica do zakonskega urejanja in ravni varstva

1. Pogodbenici priznavata pravico vsake od njiju, da vzpostavi svoje politike in prednostne naloge trajnostnega razvoja, določi ravni domačega varstva okolja in dela, ki se ji zdijo primerne, ter sprejme ali spremeni svoje ustrezno pravo in politike. Te ravni, pravo in politike so skladni z zavezami vsake pogodbenice mednarodno priznanim standardom in sporazumom iz te priloge.

2. Vsaka pogodbenica si prizadeva zagotoviti, da njeno pravo in politike zagotavljajo in spodbujajo visoke ravni varstva okolja in dela, ter izboljšati te ravni, pravo in politike.

¹ Za namene te priloge izraz „delo“ pomeni strateške cilje MOD v okviru agende za dostojno delo, ki so izraženi v Deklaraciji MOD o socialni pravičnosti za pravično globalizacijo.

3. Pogodbenica ne oslabi ali zniža ravni varstva, določene v njenem okoljskem ali delovnem pravu, z namenom spodbujanja trgovine ali naložb.
4. Pogodbenica ne opusti svojega okoljskega ali delovnega prava ali drugače odstopa od njega ter ne predlaga njegove opustitve ali odstopa od njega z namenom spodbujanja trgovine ali naložb.
5. Pogodbenica ne opusti dejanskega izvrševanja svojega okoljskega ali delovnega prava z dolgotrajnim ali ponavljajočim se ukrepanjem ali neukrepanjem z namenom spodbujanja trgovine ali naložb.
6. Pogodbenici medsebojno priznavata razvojne politike in prednostne naloge v zvezi s trgovinskimi in naložbenimi prizadevanji v skladu z določbami o posebni in diferencirani obravnavi iz Sporazuma STO ter v skladu z zavezami vsake pogodbenice v zvezi z mednarodno priznanimi standardi in sporazumi iz te priloge.

ČLEN 3

Večstranski standardi in sporazumi na področju dela

1. Pogodbenici potrjujeta svojo zavezanost spodbujanju razvoja mednarodne trgovine na način, ki spodbuja dostojno delo za vse, kot je navedeno v Deklaraciji MOD o socialni pravičnosti za pravično globalizacijo.

2. V skladu z ustavo MOD, sprejeto kot del XIII Versajske mirovne pogodbe, podpisane 28. junija 1919, ter Deklaracijo MOD o temeljnih načelih in pravicah pri delu ter nadaljnjih ukrepih, ki jo je Mednarodna konferenca dela sprejela 18. junija 1998 na 86. zasedanju v Ženevi (v nadaljnjem besedilu: Deklaracija MOD o temeljnih načelih in pravicah pri delu) in kakor je bila spremenjena na 110. zasedanju leta 2022, vsaka pogodbenica spoštuje, spodbuja in uresničuje načela v zvezi s temeljnimi pravicami pri delu, kot so opredeljena v temeljnih konvencijah MOD, in sicer:

- (a) svobodo združevanja in učinkovito priznavanje pravice do kolektivnih pogajanj;
- (b) odpravo vseh oblik prisilnega dela¹;
- (c) učinkovito odpravo dela otrok;
- (d) odpravo diskriminacije pri zaposlovanju in delu ter
- (e) varnim in zdravim delovnim okoljem.

3. Vsaka pogodbenica si trajno prizadeva za ratifikacijo temeljnih konvencij MOD, če tega še ni storila.

4. Pogodbenici si redno izmenjujeta informacije o svojem položaju in napredku pri ratifikaciji konvencij ali protokolov MOD, ki jih MOD uvršča med aktualne.

¹ V zvezi s tem pogodbenici poudarjata pomen ratifikacije Protokola iz leta 2014 h Konvenciji o prisilnem ali obveznem delu, ki ga je Generalna konferenca Mednarodne organizacije dela sprejela na 103. zasedanju Mednarodne konference dela 11. junija 2014 v Ženevi.

5. Vsaka pogodbenica učinkovito izvaja ustrezne konvencije MOD, ki so jih ratificirale partnerska država EAC in države članice Evropske unije.
6. Ob sklicevanju na Deklaracijo MOD o socialni pravičnosti za pravično globalizacijo pogodbenici opozarjata, da se ni mogoče sklicevati na kršitve temeljnih načel in pravic pri delu ali jih kako drugače uporabiti kot legitimno primerjalno prednost ter da se standardi dela ne bi smeli uporabljati za namene zaščite trgovine.
7. Vsaka pogodbenica s svojim pravom in praksami spodbuja agendo MOD za dostojno delo, kot je določena v Deklaraciji MOD o socialni pravičnosti za pravično globalizacijo, zlasti glede:
 - (a) dostojnih delovnih pogojev za vse, med drugim v zvezi s plačami in zaslužki, delovnim časom, izboljšanjem socialne varnosti, drugimi delovnimi pogoji in socialno zaščito;
 - (b) socialnega dialoga o zadevah s področja dela med delavci in delodajalci ter njihovimi organizacijami in z zadevnimi vladnimi organi.
8. Vsaka pogodbenica v skladu s svojimi obveznostmi v okviru MOD:
 - (a) sprejme in izvaja ukrepe in politike v zvezi s pogoji zaposlovanja, zdravjem in varnostjo pri delu, vključno z nadomestili v primeru poškodbe pri delu ali poklicne bolezni;
 - (b) vzdržuje učinkovit sistem inšpekcije dela.

9. Pogodbenici si skupaj prizadevata okrepiti sodelovanje pri trgovinskih vidikih politik in ukrepov na področju dela na dvostranski in regionalni ravni ter v mednarodnih forumih, kakor je ustrezno, med drugim tudi v okviru MOD. To sodelovanje lahko med drugim zajema:

- (a) izvajanje temeljnih, prednostnih in drugih aktualnih konvencij MOD;
- (b) dostojno delo, vključno z medsebojnimi povezavami med trgovino ter polno in produktivno zaposlenostjo, prilagajanjem na trgu dela, temeljnimi delovnimi standardi, dostojnim delom v svetovnih dobavnih verigah, socialno zaščito in socialnim vključevanjem, socialnim dialogom in enakostjo spolov;
- (c) vpliv delovnega prava in standardov na trgovino in naložbe ter vpliv trgovinskega in naložbenega prava na delo.

10. Pogodbenici ustrezno upoštevata stališča predstavnikov delavcev, delodajalcev in organizacij civilne družbe pri opredeljevanju področij sodelovanja in izvajanju dejavnosti sodelovanja.

ČLEN 4

Trgovina in enakost spolov

1. Pogodbenici priznavata, da vključujoče trgovinske politike prispevajo k spodbujanju ekonomskega opolnomočenja žensk in enakosti spolov v skladu s ciljem trajnostnega razvoja št. 5 Agende 2030 in cilji skupne izjave o trgovini in ekonomskem opolnomočenju žensk z zasedanja ministrske konference STO decembra 2017 v Buenos Airesu. Pogodbenici priznavata pomemben prispevek žensk h gospodarski rasti na podlagi njihovega sodelovanja v gospodarskih dejavnostih, vključno z mednarodno trgovino. Pogodbenici se zavezujeta, da bosta določbe tega sporazuma izvajali na način, ki spodbuja in krepi enakost spolov.
2. Pogodbenici si prizadevata okrepiti svoje trgovinske odnose in sodelovanje na načine, ki učinkovito zagotavljajo enake možnosti in enako obravnavo žensk in moških, da bi lahko uživali ugodnosti iz določb tega sporazuma, tudi pri zaposlovanju in delu, v skladu s svojimi mednarodnimi zavezami.
3. Vsaka pogodbenica učinkovito izvaja svoje obveznosti iz mednarodnih sporazumov, ki obravnavajo enakost spolov in pravice žensk ter katerih pogodbenica je, vključno s Konvencijo o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, ki jo je Generalna skupščina ZN sprejela 18. decembra 1979, pri čemer se zlasti poudarjajo določbe v zvezi z odpravo diskriminacije žensk v gospodarskem življenju in na področju zaposlovanja. Pogodbenici v zvezi s tem ponovno poudarjata svoje zaveze v skladu s členom 3 te priloge, tudi glede učinkovitega izvajanja konvencij MOD, ki se nanašajo na enakost spolov ter odpravo diskriminacije pri zaposlovanju in delu.

4. Vsaka pogodbenica si prizadeva zagotoviti, da njeno ustrezno pravo in politike zagotavljajo in spodbujajo enake pravice, obravnavo in možnosti za moške in ženske. Vsaka pogodbenica si prizadeva za izboljšanje takega prava in politik, brez poseganja v pravico vsake pogodbenice, da določi svoj obseg in ravni zaščite enakih možnosti za moške in ženske. To pravo in politike so skladni z zavezami vsake pogodbenice mednarodno prizanim standardom in sporazumom iz tega člena.

5. Pogodbenici ponovno poudarjata svoje zaveze v skladu s členom 2 te priloge v zvezi s svojim pravom, katerega cilj je zagotoviti enakost spolov ali enake možnosti za ženske in moške.

6. Pogodbenici sodelujeta na dvostranski ravni in v drugih forumih, kakor je ustrezno, da bi okrepili svoje sodelovanje pri trgovinskih vidikih politik in ukrepov na področju enakosti spolov, vključno z dejavnostmi, namenjenimi izboljšanju zmogljivosti in pogojev za ženske, ki zajemajo tudi delavke in podjetnice, da bi se jim omogočil dostop do priložnosti, ustvarjenih s tem sporazumom, in da bi jih lahko izkoristile. Tako sodelovanje lahko med drugim zajema izmenjavo informacij in dobrih praks v zvezi z zbiranjem podatkov, razčlenjenih po spolu, in analizo trgovinskih politik na podlagi spola.

7. Pogodbenici soglašata, da je pomembno, da se v skladu z nacionalnimi postopki spremlja in ocenjuje vpliv izvajanja tega sporazuma na enakost spolov in enake možnosti žensk v trgovini.

ČLEN 5

Večstransko okoljsko upravljanje in sporazumi

1. Pogodbenici priznavata pomen mednarodnega okoljskega upravljanja, zlasti vlogo skupščine ZN za okolje (v nadaljnjem besedilu: UNEA) v okviru Programa ZN za okolje (v nadaljnjem besedilu: UNEP), ter večstranskih okoljskih sporazumov kot odziv mednarodne skupnosti na svetovne ali regionalne okoljske izzive ter poudarjata potrebo po krepitvi medsebojne podpore med trgovinskimi in okoljskimi politikami, pravili in ukrepi.
2. Glede na odstavek 1 vsaka pogodbenica učinkovito izvaja večstranske okoljske sporazume, protokole in spremembe, ki jih je ratificirala.
3. Pogodbenici redno izmenjujeta informacije o svojem položaju v zvezi z ratifikacijo večstranskih okoljskih sporazumov, vključno z njihovimi protokoli in spremembami.
4. Pogodbenici potrjujeta pravico vsake pogodbenice, da sprejme ali ohrani ukrepe za spodbujanje ciljev večstranskih okoljskih sporazumov, katerih pogodbenica je. Pogodbenici poudarjata, da so lahko ukrepi, ki so sprejeti ali izvršeni za izvajanje takih večstranskih okoljskih sporazumov, upravičeni v skladu z delom VIII tega sporazuma.
5. Pogodbenici si skupaj prizadevata okrepiti sodelovanje pri trgovinskih vidikih okoljskih politik in ukrepov na dvostranski in regionalni ravni ter v mednarodnih forumih, kot je primerno, med drugim tudi v okviru političnega foruma ZN na visoki ravni za trajnostni razvoj, UNEP, UNEA, večstranskih okoljskih sporazumov in STO. To sodelovanje lahko med drugim zajema:

- (a) politike in ukrepe za spodbujanje vzajemne podpore trgovine in okolja, vključno z:
- izmenjavo informacij o politikah in praksah ter podpiranjem pobud za spodbujanje prehoda na krožno gospodarstvo;
 - spodbujanjem pobud za trajnostno proizvodnjo in potrošnjo, zeleno rast in zmanjšanje onesnaževanja;
 - izmenjavo informacij o politikah in praksah ter spodbujanjem skupnih stališč v okviru večstranskih okoljskih sporazumov;
- (b) pobude za spodbujanje trgovine z okoljskimi dobrinami in storitvami ter naložb vanje, vključno z obravnavanjem s tem povezanih tarifnih in netarifnih ovir;
- (c) vpliv okoljskega prava in standardov na trgovino in naložbe ali vpliv trgovinskega in naložbenega prava na okolje;
- (d) druge trgovinske vidike večstranskih okoljskih sporazumov, vključno z njihovimi protokoli, spremembami in izvajanjem.

6. Pogodbenici bosta pri opredelitvi in izvajanju svojih dejavnosti sodelovanja po potrebi ustrezno upoštevali mnenja ali prispevke ustrezne javnosti in deležnikov, deležnike pa lahko po potrebi dodatno vključita v te dejavnosti.

ČLEN 6

Trgovina in podnebne spremembe

1. Pogodbenici priznavata pomen sprejetja nujnih ukrepov za boj proti podnebnim spremembam in njihovim posledicam ter vlogo trgovine pri uresničevanju tega cilja v skladu z Okvirno konvencijo ZN o spremembi podnebja, sprejeto 9. maja 1992 v New Yorku (v nadaljnjem besedilu: UNFCCC), Pariškim sporazumom v okviru UNFCCC, sprejetim 12. decembra 2015 v Parizu (v nadaljnjem besedilu: Pariški sporazum), ter drugimi večstranskimi okoljskimi sporazumi in večstranskimi instrumenti na področju podnebnih sprememb.
2. Glede na odstavek 1 vsaka pogodbenica učinkovito izvaja UNFCCC in Pariški sporazum.
3. Zaveza učinkovitemu izvajanju Pariškega sporazuma v skladu z odstavkom 2 vključuje obveznost, da se vzdrži kakršnega koli dejanja ali opustitve dejanja, ki bi bistveno ogrozila cilj in namen Pariškega sporazuma.
4. Pogodbenica lahko v primeru kršitve obveznosti iz odstavka 3 sprejme ustrezne ukrepe v zvezi s tem sporazumom. Sprejmejo se ustrezni ukrepi v skladu s postopkom iz člena 96 Sporazuma iz Cotonouja ali ustreznih določb sporazuma, ki ga bo nasledil, kot je določeno v členu 136(3) tega sporazuma.

5. Glede na odstavek 1 vsaka pogodbenica:

- (a) spodbuja vzajemno podporo trgovskim in podnebnim politikam in ukrepom ter tako prispeva k prehodu na *gospodarstvo z nizkimi emisijami toplogrednih plinov* in krožno gospodarstvo, ki je gospodarno z viri, ter razvoju, odpornemu na podnebne spremembe;
- (b) olajšuje odstranjevanje ovir za trgovino in naložbe v blago in storitve, ki so posebej pomembne za blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje, kot so obnovljivi viri energije ter energijsko učinkoviti proizvodi in storitve.

6. Pogodbenici si skupaj prizadevata okrepiti sodelovanje pri trgovinskih vidikih politik in ukrepov na področju podnebnih sprememb na dvostranski in regionalni ravni ter v mednarodnih forumih, kakor je ustrezno, med drugim tudi v okviru UNFCCC, Pariškega sporazuma, Montrealskega protokola o substancah, ki škodljivo delujejo na ozonski plašč, sklenjenega v Montrealu 16. septembra 1987 (v nadaljnjem besedilu: Montrealski protokol), in Mednarodne pomorske organizacije (v nadaljnjem besedilu: IMO). To sodelovanje lahko med drugim zajema:

- (a) politični dialog in sodelovanje v zvezi z izvajanjem Pariškega sporazuma, na primer v zvezi s sredstvi za spodbujanje odpornosti proti podnebnim spremembam, energijo iz obnovljivih virov, nizkoogljičnimi tehnologijami, energijsko učinkovitostjo, pripravo in sprejetjem ukrepov za oblikovanje cen ogljika, vključno s sistemi trgovanja z emisijami, trajnostnim prometom, razvojem trajnostne infrastrukture, odporne proti podnebnim spremembam, ter spremljanjem emisij;
- (b) podporo razvoju in sprejetju ambicioznih in učinkovitih ukrepov za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov s strani IMO, ki jih bodo izvajale ladje, vključene v mednarodno trgovino;

- (c) podporo ambicioznemu postopnemu opuščanju ozonu škodljivih snovi in postopnemu zmanjševanju uporabe halogeniranih fluoroogljikovodikov v okviru Montrealskega protokola z ukrepi za nadzor njihove proizvodnje in porabe ter trgovanja z njimi, uvedbo okolju prijaznih alternativ za ozonu škodljive snovi in halogenirane fluoroogljikovodike, posodobitvijo varnostnih in drugih ustreznih standardov ter bojem proti nezakoniti trgovini s substancami, ki jih ureja Montrealski protokol.

ČLEN 7

Trgovina in biotska raznovrstnost

1. Pogodbenici priznavata pomen ohranjanja in trajnostne rabe biotske raznovrstnosti ter vlogo trgovine pri uresničevanju teh ciljev v skladu z večstranskimi okoljskimi sporazumi, katerih pogodbenici sta, vključno s Konvencijo o biološki raznovrstnosti, podpisano 5. junija 1992 v Riu de Janeiru, in njenimi protokoli, Konvencijo o mednarodni trgovini z ogroženimi prostoživečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami (v nadaljnjem besedilu: CITES), podpisano 3. marca 1973 v Washingtonu, ter sklepi, sprejetimi na podlagi teh instrumentov.
2. Glede na odstavek 1 vsaka pogodbenica:
 - (a) izvaja učinkovite ukrepe za boj proti nezakoniti trgovini s prostoživečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami, po potrebi tudi v zvezi s tretjimi državami;

- (b) spodbuja dolgoročno ohranjanje in trajnostno rabo vrst s seznama CITES ter vključitev živalskih in rastlinskih vrst v dodatke h konvenciji CITES, kadar se šteje, da je stanje ohranjenosti teh vrst ogroženo zaradi mednarodne trgovine, in izvaja redne preglede, na podlagi katerih se lahko izda priporočilo za spremembo dodatkov h konvenciji CITES, da se zagotovi, da ustrezno izražajo ohranitvene potrebe vrst, ki jih ogroža mednarodna trgovina;
- (c) spodbuja trgovino z izdelki, ki izhajajo iz trajnostne rabe bioloških virov, da bi prispevala k ohranjanju biotske raznovrstnosti;
- (d) spodbuja pošteno in pravično delitev koristi, ki izhajajo iz uporabe genskih virov in tradicionalnega znanja v zvezi z njimi, v skladu z Nagojskim protokolom h Konvenciji o biološki raznovrstnosti, podpisanim 29. oktobra 2010 v Nagoji (v nadaljnjem besedilu: Nagojski protokol);
- (e) sprejema ukrepe za ohranitev biotske raznovrstnosti, kadar je izpostavljena pritiskom, povezanim s trgovino in naložbami, zlasti za preprečevanje širjenja zoonotskih bolezni in invazivnih tujerodnih vrst.

3. Pogodbenici si skupaj prizadevata okrepiti sodelovanje pri trgovinskih vidikih politik in ukrepov na področju biotske raznovrstnosti na dvostranski in regionalni ravni ter v mednarodnih forumih, kakor je ustrezno, med drugim tudi v okviru Konvencije o biološki raznovrstnosti in konvencije CITES. To sodelovanje lahko med drugim zajema:

- (a) pobude in dobre prakse v zvezi s trgovino z izdelki in storitvami, ki izhajajo iz trajnostne rabe bioloških virov, katerih cilj je ohranjanje biotske raznovrstnosti;

- (b) odgovorno trgovino ter ohranjanje in trajnostno rabo biotske raznovrstnosti, vključno z razvojem in uporabo računovodskih metod za naravni kapital in ekosisteme, ocenjevanjem ekosistemov in njihovih storitev ter povezanimi ekonomskimi instrumenti ter vključevanjem biotske raznovrstnosti v trgovino in trgovinske postopke;
- (c) boj proti nezakoniti trgovini s prostoživečimi rastlinskimi in živalskimi vrstami, tudi s pobudami za zmanjšanje povpraševanja po nezakonitih proizvodih iz prostoživečih vrst in pobudami za krepitev izmenjave informacij in sodelovanja, kazenskega pregona, prostovoljnega prenosa tehnologije, programov izmenjave in zmogljivosti;
- (d) dostop do genskih virov ter pošteno in pravično delitev koristi, ki izhajajo iz njihove uporabe, v skladu z Nagojskim protokolom.

ČLEN 8

Trgovina in gozdovi

1. Pogodbenici priznavata pomen ohranjanja gozdov in trajnostnega gospodarjenja z njimi za zagotavljanje okoljskih funkcij ter gospodarskih in družbenih priložnosti za sedanje in prihodnje generacije ter vlogo trgovine pri uresničevanju tega cilja.
2. Glede na odstavek 1 vsaka pogodbenica:
 - (a) izvaja ukrepe za boj proti nezakoniti sečnji in s tem povezani trgovini, po potrebi tudi v zvezi s tretjimi državami, ter spodbuja trgovino z zakonito pridobljenimi gozdnimi proizvodi;

- (b) spodbuja ohranjanje gozdov in trajnostno gospodarjenje z njimi ter trgovino z lesom in lesnimi proizvodi, pridobljenimi v skladu z zakonodajo države sečnje in v gozdovih, s katerimi se trajnostno gospodari, in njihovo uporabo;
- (c) si izmenjuje informacije z drugo pogodbenico o pobudah, povezanih s trgovino, v zvezi s trajnostnim gospodarjenjem z gozdovi, ohranjanjem gozdov, upravljanjem gozdov, o pobudah za boj proti nezakoniti sečnji in drugimi ustreznimi politikami skupnega interesa ter sodeluje za čim večje povečanje učinka in vzajemne podpore politik skupnega interesa.

3. Ob priznavanju, da je krčenje gozdov glavni dejavnik globalnega segrevanja in izgube biotske raznovrstnosti, si pogodbenici izmenjujeta znanje in izkušnje v zvezi s tem, kako spodbujati porabo izdelkov iz dobavnih verig, ki ne povzročajo krčenja gozdov, in trgovino z njimi, da bi se čim bolj zmanjšalo tveganje dajanja proizvodov, povezanih s krčenjem gozdov ali degradacijo gozdov, na trg.

4. Pogodbenici sodelujeta pri krepitvi sodelovanja na področju trgovinskih vidikov trajnostnega gospodarjenja z gozdovi, izboljševanja ohranjanja gozdov, zmanjševanja vseh oblik krčenja in degradacije gozdov, izboljševanja sledljivosti in skrbniške verige gozdnih proizvodov, spodbujanja pobud za izboljšanje izmenjave informacij, boja proti nezakoniti sečnji in krepitve vloge gozdov pri blažitvi podnebnih sprememb v boju proti izgubi biotske raznovrstnosti ter v krožnem gospodarstvu in biogospodarstvu, na dvostranski in regionalni ravni ter v mednarodnih forumih, kakor je ustrezno.

ČLEN 9

Trgovina z morskimi biološkimi viri in proizvodi iz akvakulture ter njihovo trajnostno upravljanje

1. Pogodbenici priznavata pomen ohranjanja in trajnostnega upravljanja morskih bioloških virov in morskih ekosistemov ter spodbujanja odgovorne in trajnostne akvakulture ter vloge trgovine pri uresničevanju teh ciljev.
2. Pogodbenici priznavata, da nezakoniti, neprijavljeni in neregulirani ribolov ogroža trajnostno ohranjanje in upravljanje ribjih staležev ter negativno vpliva na preživetje ribiških skupnosti in tistih, ki trgujejo z ribami in ribiškimi proizvodi. To potrjuje potrebo po ukrepih za boj proti nezakonitemu, neprijavljenemu in nereguliranemu ribolovu in njegovo odpravo ter za reševanje problemov prelova in netrajnostnega izkoriščanja ribolovnih virov.
3. Glede na odstavka 1 in 2 vsaka pogodbenica:
 - (a) izvaja dolgoročne ukrepe za ohranjanje in upravljanje ter trajnostno rabo živih morskih virov, kot so opredeljeni v sporazumu ZN o izvajanju določb Konvencije ZN o pomorskem mednarodnem pravu z dne 10. decembra 1982 glede ohranjanja in upravljanja čezconskih staležev rib in izrazito selivskih staležev rib (v nadaljnjem besedilu: sporazum o staležih rib), sprejetem 4. avgusta 1995 v New Yorku, sporazumu Organizacije Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo (v nadaljnjem besedilu: FAO) o pospeševanju usklajevanja ribiških plovil na odprtem morju z mednarodnimi ukrepi za ohranjanje in upravljanje, sprejetem 24. novembra 1993 v Rimu (v nadaljnjem besedilu: sporazum o skladnosti), ter sporazumu FAO o ukrepih države pristanišča za preprečevanje nezakonitega, neprijavljenega in nereguliranega ribolova, za odvrčanje od njega ter za njegovo odpravljanje, sprejetem 22. novembra 2009 v Rimu (v nadaljnjem besedilu: PSMA);

- (b) deluje v skladu z načeli konvencije UNCLOS, sporazumom o staležih rib, sporazumom o skladnosti, kodeksom FAO za odgovorno ribištvo, sprejetim z Resolucijo št. 4/95 z dne 31. oktobra 1995, in PSMA ter po potrebi sodeluje pri pobudi FAO za svetovno evidenco ribiških plovil, plovil za prevoz zamrznjenih proizvodov in oskrbovalnih plovil;
- (c) aktivno sodeluje pri delu regionalnih organizacij za upravljanje ribištva, katerih članica, opazovalka ali sodelujoča nepogodbenica je, da bi dosegla dobro upravljanje ribištva in trajnostno ribištvo, na primer s spodbujanjem znanstvenih raziskav in sprejetjem ukrepov za ohranjanje in upravljanje na podlagi najboljših razpoložljivih znanstvenih informacij, krepitvijo mehanizmov za zagotavljanje skladnosti, izvajanjem rednih pregledov uspešnosti ter sprejetjem učinkovitega nadziranja, spremljanja in izvrševanja ukrepov za upravljanje regionalnih organizacij za upravljanje ribištva ter po potrebi sprejetjem in izvajanjem sistemov dokumentiranja ali potrjevanja ulova in ukrepov države pristanišča;
- (d) izvaja učinkovite ukrepe za boj proti nezakonitemu, neprijavljenemu in nereguliranemu ribolovu, vključno z ukrepi za izključitev proizvodov, ki izhajajo iz takega ribolova, iz trgovinskih tokov, ter sodeluje pri spodbujanju izmenjave informacij, da se zagotovi sledljivost;
- (e) spodbuja razvoj trajnostne in odgovorne akvakulture ob upoštevanju njenih ekonomskih, socialnih in okoljskih vidikov, vključno v skladu z izvajanjem ciljev in načel iz Kodeksa FAO za odgovorno ribištvo;

- (f) spodbuja dolgoročno ohranjanje in trajnostno rabo vrst s seznama konvencije CITES ter vključitev vodnih živalskih in rastlinskih vrst v dodatke h konvenciji CITES, kadar se šteje, da je stanje ohranjenosti teh vrst ogroženo zaradi mednarodne trgovine;
- (g) upošteva Konvencijo o varstvu selitvenih vrst prostoživečih živali, podpisano 23. junija 1979 v Bonnu (Bonska konvencija), in instrumente iz navedene konvencije za trajnostno varstvo selitvenih vrst, upravljanje prilova in podatke o iztovarjanju.

4. Pogodbenici si skupaj prizadevata okrepiti sodelovanje in vzajemne koristi pri trgovinskih vidikih politik in ukrepov za ribištvo in akvakulturo na dvostranski in regionalni ravni ter v mednarodnih forumih, kakor je ustrezno, med drugim tudi v okviru STO, regionalnih organizacij za upravljanje ribištva, FAO in drugih večstranskih instrumentov na tem področju, da bi spodbudili trajnostne ribolovne prakse, akvakulturo in trgovino z ribiškimi in morskimi proizvodi iz trajnostno upravljanih dejavnosti ribištva in akvakulture. Pogodbenici tesno sodelujeta in pospešujeta prizadevanja za doseganje cilja trajnostnega razvoja ZN št. 14 (življenje v vodi), katerega namen je ohranjanje in vzdržna uporaba oceanov, morja in morskih virov za trajnostni razvoj, vključno s preprečevanjem in znatnim zmanjšanjem vseh vrst onesnaževanja morja, zlasti iz dejavnosti na kopnem, vključno z morskimi odpadki in onesnaževanjem s hranili, ter z vključevanjem ohranjanja morskih ekosistemov v politike trajnostnega modrega gospodarstva.

ČLEN 10

Trgovina in naložbe, ki podpirajo trajnostni razvoj

1. Pogodbenici priznavata, da lahko trgovina z blagom in storitvami, ki so povezani z varstvom okolja ali prispevajo k izboljšanju socialnih pogojev, in naložbe vanje ter spodbujanje uporabe sistemov trajnostnosti in drugih prostovoljnih pobud pomembno prispevajo k trajnostnemu razvoju.
2. V ta namen sta pogodbenici odpravili carine na okoljske dobrine s poreklom iz druge pogodbenice v skladu s členoma 10 in 11 tega sporazuma.
3. Poleg tega sta se pogodbenici zavezali, da bosta zaključili pogajanja o okoljskih storitvah in proizvodnih dejavnostih v skladu s členom 3 tega sporazuma.
4. V skladu z odstavkom 1 vsaka pogodbenica spodbuja in pospešuje trgovino in naložbe v zvezi z:
 - (a) okoljskimi dobrinami in storitvami;
 - (b) blagom, ki prispeva k boljšim socialnim pogojem, ter
 - (c) blagom, za katerega se uporabljajo pregledni, dejanski in nezavajajoči sistemi zagotavljanja trajnostnosti, kot so sistemi za pravično in etično trgovino ter okoljski znaki.

5. Spodbujanje in olajševanje trgovine in naložb iz odstavka 4 lahko vključuje:
- (a) ukrepe ozaveščanja ter kampanje za obveščanje in izobraževanje javnosti;
 - (b) sprejetje okvirov politike, ki spodbujajo uporabo najboljših razpoložljivih tehnologij;
 - (c) spodbujanje uporabe preglednih, dejanskih in nezavajajočih sistemov zagotavljanja trajnostnosti, zlasti za MSP;
 - (d) obravnavanje povezanih netarifnih ovir ter
 - (e) sklicevanje na ustrezne mednarodne standarde, kot so konvencije in smernice MOD ali večstranski okoljski sporazumi, ki jih pristojni organi redno posodablajo.
6. Pogodbenici si skupaj prizadevata za okrepitev sodelovanja pri trgovinskih vidikih vprašanj iz tega člena na dvostranski in regionalni ravni ter v mednarodnih in večstranskih forumih, kakor je ustrezno, med drugim z izmenjavo informacij, dobrih praks in pobud za ozaveščanje.

ČLEN 11

Trgovina ter odgovorno ravnanje podjetij in upravljanje dobavnih verig

1. Pogodbenici priznavata pomen odgovornega ravnanja podjetij in praks družbene odgovornosti podjetij, vključno z odgovornim upravljanjem dobavnih verig, ter vlogo trgovine pri doseganju tega cilja.
2. Glede na odstavek 1 vsaka pogodbenica:
 - (a) spodbuja odgovorno ravnanje in družbeno odgovornost podjetij, vključno z odgovornim upravljanjem dobavnih verig, tako da zagotavlja podporne okvire politike, ki spodbujajo podjetja k prevzemanju ustreznih praks;
 - (b) podpira spoštovanje, izvajanje, spremljanje in razširjanje ustreznih mednarodnih instrumentov, kot so smernice Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) za večnacionalna podjetja, tristranska deklaracija MOD o načelih večnacionalnih podjetij in socialne politike, sprejeta novembra 1977 v Ženevi, globalni dogovor ZN ter vodilna načela ZN o podjetništvu in človekovih pravicah, ki jih je Svet za človekove pravice potrdil v svoji resoluciji št. 17/4 z dne 16. junija 2011.

3. Pogodbenici priznavata koristnost mednarodnih sektorskih smernic na področju družbene odgovornosti podjetij ali odgovornega ravnanja podjetij ter spodbujata skupno delo v zvezi s tem. V zvezi z ustreznimi mednarodno priznanimi smernicami OECD o potrebni skrbnosti za odgovorne verige oskrbovanja z minerali z območij, prizadetih zaradi konfliktov, in območij z visokim tveganjem ter njihovimi dopolnili pogodbenici izvajata tudi ukrepe za spodbujanje uporabe takih smernic. Kot članici Odbora FAO za svetovno prehransko varnost pogodbenici spodbujata tudi ozaveščanje o načelih za odgovorne naložbe v kmetijstvo in prehranske sisteme ter prostovoljnih smernicah za odgovorno upravljanje zemljiške posesti, ribištva in gozdov v okviru nacionalne prehranske varnosti.
4. Pogodbenici si skupaj prizadevata za okrepitev sodelovanja pri trgovinskih vidikih vprašanj iz tega člena na dvostranski in regionalni ravni ter v mednarodnih forumih, kakor je ustrezno, med drugim z izmenjavo informacij, dobrih praks in pobud za ozaveščanje.

ČLEN 12

Znanstvene in tehnične informacije

1. Pri določanju ali izvajanju ukrepov za varovanje okolja ali delovnih pogojev, ki bi lahko vplivali na trgovino ali naložbe, vsaka pogodbenica upošteva razpoložljive znanstvene in tehnične informacije, ustrezne mednarodne standarde, smernice in priporočila.
2. Če ni popolne znanstvene gotovosti in obstaja nevarnost resne ali nepopravljive škode za okolje ali varnost in zdravje pri delu, lahko pogodbenica sprejme ukrepe za preprečevanje take škode v skladu s previdnostnim načelom.

ČLEN 13

Preglednost

1. Da bi zagotovili ozaveščenost in razumne priložnosti za zainteresirane osebe in deležnike, da predložijo stališča, vsaka pogodbenica na pregleden način oblikuje, uvede in izvaja:

- (a) ukrepe za varovanje okolja ali delovnih pogojev, ki bi lahko vplivali na trgovino ali naložbe, ali
- (b) trgovinske ali naložbene ukrepe, ki bi lahko vplivali na varovanje okolja ali delovnih pogojev.

2. Vsaka pogodbenica ustrezno upošteva sporočila in mnenja javnosti o zadevah v zvezi s to prilogo. O takih sporočilih in mnenjih lahko po potrebi obvesti notranje svetovalne skupine, ustanovljene v skladu s členom 15 te priloge, in kontaktno točko druge pogodbenice, ustanovljeno v skladu z odstavkom 5 člena 14.

ČLEN 14

Posebni odbor za trgovino in trajnostni razvoj ter kontaktne točke

1. Pogodbenici ustanovita Posebni odbor za trgovino in trajnostni razvoj (v nadaljnjem besedilu: Odbor za trgovino in trajnostni razvoj), ki ga ureja del VI tega sporazuma in ki:

- (a) se sestane enkrat letno ali brez nepotrebnega odlašanja na zahtevo katere koli pogodbenice;

- (b) mu sopredsedujeta, na ustrezni ravni, predstavnika pogodbenic ter
- (c) poroča Svetu SGP.

2. Odbor za trgovino in trajnostni razvoj:

- (a) olajšuje, spremlja in pregleduje izvajanje te priloge;
- (b) izvaja naloge iz člena 18 te priloge;
- (c) prispeva k delu Odbora visokih uradnikov v zvezi z vprašanji iz te priloge, vključno v zvezi s temami za razpravo s Posvetovalnim odborom SGP iz člena 108 tega sporazuma;
- (d) obravnava vse druge zadeve v zvezi s to prilogo po dogovoru pogodbenic.

3. Odbor za trgovino in trajnostni razvoj lahko sprejme svoj poslovnik, če takega poslovnika ni, pa se smiselno uporablja poslovnik Odbora visokih uradnikov.

4. Odbor za trgovino in trajnostni razvoj po vsakem sestanku objavi poročilo.

5. Vsaka pogodbenica z začetkom veljavnosti tega sporazuma v okviru svoje uprave imenuje kontaktno točko za lažje komuniciranje in usklajevanje med pogodbenicama o vseh zadevah v zvezi s to prilogo. Vsaka pogodbenica drugo pogodbenico obvesti o kontaktnih podatkih svoje kontaktne točke. Pogodbenici se nemudoma medsebojno obvestita o kakršni koli spremembi navedenih kontaktnih podatkov.

ČLEN 15

Notranji svetovalni skupini

1. Vsaka pogodbenica v enem letu od datuma začetka veljavnosti tega sporazuma ustanovi novo ali določi obstoječo notranjo posvetovalno skupino. Notranja svetovalna skupina svetuje zadevni pogodbenici o vprašanjih, zajetih v tem sporazumu. V njej so uravnoteženo zastopane neodvisne organizacije civilne družbe, vključno z nevladnimi organizacijami, poslovnimi organizacijami in organizacijami delodajalcev ter sindikati, dejavnimi na področju gospodarstva, trajnostnega razvoja, socialnih zadev, človekovih pravic, okolja in drugih zadev. Notranja svetovalna skupina se lahko skliče v različnih sestavah za razpravo o izvajanju različnih delov in določb tega sporazuma.
2. Vsaka pogodbenica se s svojo notranjo svetovalno skupino sestane vsaj enkrat na leto. Vsaka pogodbenica prouči stališča ali priporočila, ki jih predloži njena notranja svetovalna skupina v zvezi z izvajanjem tega sporazuma.
3. Za spodbujanje ozaveščenosti javnosti o notranjih svetovalnih skupinah vsaka pogodbenica objavi seznam organizacij, ki sodelujejo v njeni notranji svetovalni skupini, in kontaktno točko za to skupino.
4. Pogodbenici spodbujata interakcijo med svojima notranjima svetovalnima skupinama, vključno z njunim sodelovanjem v Posvetovalnem odboru SGP, ustanovljenem v skladu s členom 108 tega sporazuma.

ČLEN 16

izogibanje sporom in njihovo reševanje

1. Pogodbenici si z dialogom, posvetovanji, izmenjavo informacij in sodelovanjem po najboljših močeh prizadevata za reševanje morebitnih nesoglasij glede uporabe te priloge.
2. Pogodbenici v primeru nesoglasja glede uporabe te priloge uporabita izključno postopke za reševanje sporov, določene v skladu s členom 17 in členom 18 te priloge.

ČLEN 17

Posvetovanja in mediacija

1. Če v tem členu ni določeno drugače, se uporabljata člena 110 in 111 tega sporazuma.
2. Posvetovanja se skličejo v 20 dneh od datuma prejema zahtevka pogodbenice, proti kateri je vložena pritožba, za zaključena pa se štejejo v 90 dneh od datuma prejema zahtevka, razen če se pogodbenici dogovorita za nadaljevanje posvetovanj.

3. Če se posvetovanja nanašajo na določbe, ki se nanašajo na večstranske sporazume ali instrumente iz te priloge, pogodbenici upoštevata informacije Mednarodne organizacije dela (MOD) ali ustreznih organizacij ali organov, ustanovljenih na podlagi večstranskih okoljskih sporazumov, da se spodbuja skladnost med delom pogodbenic in delom teh organizacij ali organov. Kadar je to ustrezno, se pogodbenici posvetujeta s takimi organizacijami ali organi ali katerim koli drugim strokovnjakom ali organom, ki se jima zdi ustrezen. Vsaka pogodbenica lahko po potrebi zaprosi tudi za mnenja notranjih svetovalnih skupin, ustanovljenih v skladu s členom 15 te priloge, ali za kakršna koli druga strokovna mnenja.

4. Vsaka rešitev, ki jo dosežeta pogodbenici, se javno objavi.

ČLEN 18

Reševanje sporov

1. Če v tem členu ni določeno drugače, se uporabljajo členi 112 do 115, člen 116(1), (3), (4) in (5), členi 119 do 124, člen 125(2) in (3) ter člena 126 in 127 tega sporazuma.

2. Odbor za trgovino in trajnostni razvoj, ustanovljen v skladu s členom 14 te priloge, najpozneje šest mesecev po začetku veljavnosti tega sporazuma pripravi seznam najmanj 15 oseb, ki so pripravljene opravljati funkcijo arbitrov za spore glede vprašanj iz te priloge in so zanj primerne. Seznam je sestavljen iz treh podseznamov: enega podseznama za vsako pogodbenico za opravljanje funkcije arbitrov ter enega podseznama posameznikov, ki niso državljani nobene od pogodbenic in ki bodo na voljo za opravljanje funkcije predsednika arbitražnega sveta. Na vsakem od podseznamov je vsaj pet posameznikov. Odbor za trgovino in trajnostni razvoj zagotovi, da se seznam vedno vodi na tej ravni v skladu s poslovníkom.

3. Arbitri morajo imeti strokovno znanje na področju delovnega ali okoljskega prava, vprašanj, obravnavanih v tej prilogi, ali reševanja sporov, ki izhajajo iz mednarodnih sporazumov. Biti morajo samostojni, delujejo v svojem imenu, ne smejo sprejemati navodil od nobene organizacije ali vlade ali biti povezani z vlado katere koli od pogodbenic in ravnati morajo v skladu s kodeksom ravnanja, priloženim poslovniku, ki ga Svet SGP sprejme v šestih mesecih od začetka veljavnosti tega sporazuma v skladu s členom 125(4).
4. Če je arbitražni svet sestavljen v skladu s postopkom iz člena 113 tega sporazuma, se arbitri izberejo med ustreznimi posamezniki s podseznamov iz odstavka 2.
5. V zvezi z zadevami, povezanimi s skladnostjo z večstranskimi sporazumi in instrumenti iz te priloge, bi morale informacije ali strokovno mnenje, ki ga zahteva arbitražni svet v skladu s členom 121, vključevati informacije in nasvete MOD ali ustreznih organov ali organizacij, ustanovljenih v okviru večstranskih okoljskih sporazumov.
6. Pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, najpozneje 21 dni po odločitvi arbitražnega sveta obvesti svojo notranjo svetovalno skupino, ustanovljeno v skladu s členom 15 te priloge, o ukrepih za izpolnjevanje obveznosti, ki jih je sprejela ali jih namerava sprejeti v skladu s členom 115(4) tega sporazuma.
7. Odbor za trgovino in trajnostni razvoj spremlja izvajanje ukrepov za izpolnjevanje obveznosti. Notranji svetovalni skupini lahko v zvezi s tem predložita pripombe Odboru za trgovino in trajnostni razvoj.